

Cuprins

Inchiziția sîsîiçilor	5
Robespierre împăiat	29
Despre spînzurători și sirene	39
Despre leneși și tigri	48
Contabilul lui Pessoa	63
Ventrilocul cartezian	72
Lumea lui Fukuyama	96
Filosofi și canibali	127
Sfinți și maimuțe	139
Stahanov și statuia	145

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © Sergi Cambrils, *Locul misterios al citricelor*, 2009

Foto autor: din arhiva personală

www.cartetromaneasca.ro

Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ

București, Calea Victoriei nr. 133, sector 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

VĂLCAN, CIPRIAN

Amiel și canibalul / Ciprian Vâlcân. – București: Cartea Românească, 2013

ISBN print: 978-973-23-3041-8

ISBN ePub: 978-973-46-3834-5

ISBN PDF: 978-973-46-3835-2

821.135.1-4

821.135.1-84

Printed in ROMANIA

Ciprian Vălcan
Amiel și canibalul

CARTEA ROMÂNEASCĂ
2013

*

Pentru Pessoa, visul e singura metodă de introspecție completă, unica formă pe care o îmbracă o cunoaștere absolută. Poți să cunoști lucrurile în mod obiectiv doar cunoscându-le în vis, fiindcă în vis ai acces la intuirea lor eidetică, la epurarea imaginii lor de orice variație accidentală.

*

Să vezi lumea în vis înseamnă s-o vezi precum Dumnezeu, asta pare să fie teza implicită a lui Pessoa.

*

Realitatea e o lume de ordin secund în raport cu visul, adevărată lume platoniciană a ideilor. Tocmai de aceea, visătorul e exemplarul uman cel mai desăvârșit, iar nu filosoful, eroul sau ascetul. Toți ceilalți oameni își concentrează eforturile pentru a lăsa urme în lumea exterioară, pentru a o impregna cu prezența lor, în vreme ce visătorul se retrage în lumea-i lăuntrică, străduindu-se să se lase cât mai puțin tulburat de lucrurile din afară.

Visătorul nu e un simplu inadaptat, un lunatic, un om cu mințile mereu în nori, ci tocmai cel mai lucid dintre oameni, capabil de o viziune de o claritate insurpasabilă asupra universului. Retrăgându-se în sine, el vede idei, vinează forme, posedă esențe. Aparențele care-i impresionează pe ceilalți oameni nu mai au asupra lui niciun efect, căci el a văzut deja lucrul în sine, lucrul ce-și are modelul în mintea lui Dumnezeu.

*

Pentru Pessoa, ca să ieși din peșteră trebuie să intri în tine, să explorezi pînă la cel mai umil amănunt încăperile baroce ale propriului suflet. Adevărul poate fi găsit doar în interior și niciodată în afară.

*

Visătorul e un veritabil mistic al cunoașterii absolute, al cunoașterii pur obiective.. El își refuză orice gest exterior pentru a nu altera claritatea viziunii sale. Poetul are și el parte uneori de privilegiul de a vedea precum visătorul, numai că el nu rezistă tentației, nu e în stare să păstreze revelația doar pentru sine, așa că recurge la cuvînt, vrea s-o împărtășească și celorlalți, însă în acest fel o distruge.

Cuvîntul e un vehicul sublunar, el nu poate să primească ideea, ci doar aparența. Esența poate fi surprinsă în vis, dar nu și în limbaj.

Limba nu e făcută pentru a exprima forme, ci pentru a le servi drept mijloc de divertisment prizonierilor din peștera platoniciană.

*

Ascetul lui Pessoa e contabilul, omul șters, fără contur, fără biografie, căci doar el e capabil de orgiile visării.

Ca să fii un visător autentic trebuie să expulzezi în mod programatic orice posibilă urmă de grandoare, orice tentație a excelenței, orice afect plin de noblețe. Ca să poți să visezi

Ciprian Vâlcu

netulburat, trebuie să-ți asumi cea mai deplină mediocritate, arborînd masca platitudinii.

*

Supraomul e captivat de transformarea realității. Contabilul, căruia nu i se întâmplă niciodată nimic, e captivat doar de propriile sale vise.

*

Modelele visătorului lui Pessoa sînt copilul și nebunul. Artistul e un visător imperfect, el are mereu nevoie de materie pentru a-și fixa viziunea și, în plus, el simte nevoia irepresibilă de a o împărtăși și celorlalți.

*

Pessoa crede că visele nu sînt influențate în niciun fel de tiparul realității. În schimb, visele determină modul în care privim lumea.

Dacă n-ar avea parte de darul viselor, oamenii ar vedea în același fel lumea, totul ar fi omogen, gri, identic. Visul introduce nota subiectivă, coloratura particulară a fiecărei perspective asupra lumii, făcînd posibilă pluralitatea percepțiilor noastre asupra obiectelor care ne înconjoară.

*

Oamenii se deosebesc unii de ceilalți nu prin cravatele pe care le poartă sau prin limbile străine pe care le vorbesc, ci prin

felul în care visează. Fără capacitatea noastră de a visa, am fi cu toții la fel.

*

Pentru Pessoa, e evident că omul nu e trimis în lume ca să întemeieze imperii, ci ca să viseze.

*

Oamenii sînt ființe mimetice, în stare să copieze cele mai bizare comportamente ale semenilor lor. Cu toata acestea, ceva le scapă, ceva rămîne mereu imposibil de imitat: felul în care visăm...

*

În viziunea lui Pessoa, visătorul desăvîrșit e capabil de o activitate mentală mult superioară celei a omului fascinat de realitate. El dobîndește o virtuozitate dramaturgică ce îi permite să aibă acces simultan la mai multe psihologii individuale, devenind concomitent actor în mai multe piese de teatru puse în scenă de spiritul său.

*

Pessoa crede că se află în posesia adevărului doar acela care reușește să vadă toate trăirile ca un continuum, fără să stabilească nicio ierarhie între experiențele diurne și cele nocturne. O privire lucidă este o privire care înglobează toata aspectele realității, fără a sacrifica sau a minimaliza niciun detaliu.

Ciprian Vâlcu

Viața e trezie plus somn sau somn plus trezie, niciodată doar vis, niciodată doar simplă realitate.

*

Pentru Pessoa, viața e o sferă parmenidiană care conține totul. Visul aparține în aceeași măsură ființei ca și evenimentele din stare de trezie. Viața nu cunoaște neantul, ci doar plinătatea ființei. La fel ca la Freud, și la Pessoa totul are sens. Nu există deșeurile mentale ori simple pozne ale celebrei „folle du logis”. Totul e traversat de sens și de ființă, existăm în vis la fel ca în stare de trezie.

*

Pentru Buffon, visele sînt producții rudimentare ale inteligenței, fiindcă ele se bazează doar pe senzații, dar nu și pe idei. Sufletul nu contribuie la producerea viselor, ceea ce înseamnă că și imbecilii, al căror suflet e inactiv, sau animalele, care n-au suflet, pot să viseze.

*

Poate că cea mai mare înfrîngere a noastră este aceea de a nu avea acces la visele imbecilului, căci nu e exclus ca imbecilul să fie visătorul suprem...

*

La Buffon, visul e încâlcit, prost structurat, plin de bizarerii tocmai fiindcă e o simplă juxtapunere de senzații fără nicio

participare a inteligenței. La Pessoa, dimpotrivă, visul apare ca un ghem imposibil de descâlcit tocmai din pricina complexității sale.

Pentru primul, visul e cea mai simplă producție a imaginației noastre, presupunând o elaborare mentală ce stă și la îndemîna imbecilului. Pentru cel din urmă, visul e nivelul suprem pe care-l poate atinge imaginația, plasînd funcționarea noastră mentală dincolo de limitele obișnuite ale omenescului și așezîndu-le în vecinătatea supraomului.

*

Poate că fascinația pe care o exercită visul asupra noastră e provocată de faptul că nu putem să vedem lumea asemenea animalelor, dar, dacă ar fi să-l credem pe Buffon, putem să visăm asemenea animalelor.

*

Înnebunim fiindcă pierdem limpiditatea viselor noastre.. Dacă am visa asemenea copiilor, n-am înnebuni niciodată.

*

Pentru Canetti, visul e „lucrul cel mai sfînt petrecut în om”. Tocmai de aceea, orice interpretare a lui e inadecvată, inoportună, dăunătoare, un adevărat sacrilegiu.

*

Pessoa nu scrie despre interpretarea viselor fiindcă așa ceva i se pare imposibil. Pentru el e evident că nu putem să facem